

VPRAŠANJA ZA TEST

1. opredeli pojem sociologije (kaj je, za kaj gre od kdaj, kdo)

Sociologija je mlada veda, razvije v 19. stoletju, je znanost o temeljnih strukturah, oblikah, delovanjih in razvojnih zakonitostih družbe. Gre za odnose v družbi.

Ukvarja se vprašanja, ki jih srečamo vsak dan. Izraz sociologija je ustvaril Avguste Comte.

2. kaj je populacija, kaj vzorec

Populacija – je skupek vseh enot pojava, ki ga raziskujemo

Vzorec – je del raziskovalne populacije, na kateri sklepamo o celotni populaciji

3. kaj je metodologija

Vsaka znanstvena disciplina ima opredeljen predmet raziskovanja, urejen sistem znanstvenih spoznanj ter razvite metode raziskovanja, značilne za posamezno znanstveno disciplino. Gre za to kako raziskujemo.

4. opiši metode raziskovanja

- **metoda opazovanja z udeležbo** (raziskovalec v času raziskave živi in dela s skupino)

Greš v skupino mamilašev – jih opazuješ

- **metoda eksperimenta** (eksperiment se izvaja ob hipotezi)

Nekdo nas opazuje in vstopi v razred - sprememba

- **metoda spraševanja** (je najpogostejša metoda. Najbolj značilni sta anketa in intervju)

- **metoda analize dokumentov** (teoretično predelaš)

5. faze raziskovalnega dela – opiši

- opredelitev problema

- pregled literature (internet, knjižnica)

- opredelitev hipoteze (predvidevamo kaj bomo naredili)

- izbor metod (anketa, osebni stiki)

- zbiranje podatkov

- analiza rezultatov (grafi, tabele, krivulje)

- sklepi

6. zgradba seminarske naloge

- povzetek (dolg 12 – 15 vrstic. Zelo na kratko povedano o čem govori celotna raziskava)

- cilj raziskave (uvod)

- teoretični del (knjige, revije, internet)

- metodologija (hipoteze, kako smo raziskovali)

- obdelava podatkov (tabele, grafi, krivulje)

- povzetek (kaj si novega ugotovil, hipoteze ugotoviš ali zavrneš)

- predlogi (kaj bi še lahko raziskovali, načrti za nadaljnje raziskave)

- literatura (po abecedi-navpično, avtor, naslov, založba, kraj, datum, na koncu je **ločilo** .;)

- priloge (anketa)

7. kaj je kultura

Kultura je latinskega izvora in najprej pomenila obdelovanje zemlje, gojenje, negovanje, **poljedelstvo**. Danes označuje tipično obnašanje ljudi na osnovi tradicije. Podaja nam splošen vzorec **vedenja**, ki se razlikuje od skupine do skupine. V starem Rimu je kultura pomenila gojitev. Kultura je tudi **umetnost** – zajema religijo, filozofijo, znanost. S kulturo se označujejo vzorci vedenja.

8. opredeli pojem multikulturalnost, dominantna kultura, kulturna pluralnost

Dominantna kultura je tista kultura, ki v neki družbi prevladuje.

Možnost spoznavanja kultur nam ponudijo mediji – časopis, revije, radio. Ljudje se razlikujejo po družbenem položaju, izobrazbi, religiji, etiki, rasni pripadnosti kar označujemo z **kulturna pluralnost**. Soobstoj različnih kultur označujemo z pojmom **multikulturalnost**.

9. opiši pojem subkultura in kontrakultura

Mladina norme in vrednote starejših zavrača. Oblikujejo si svoje norme, vrednote, vzorce vedenja in se razlikujejo od ostalih članov družine, to je **mladinska subkultura**. Primer subkulture, ki jo imamo v Sloveniji je subkultura **Romov** – njihov način se razlikuje.

Subkultura je kultura v kulturi, drugačna, manjša skupina (Hipiji, Pankrti), a se ne upira. Primer: klošarji.

Kontrakultura so kulture, ki se družbi opirajo - zavračajo. (Kriminalci - fašisti).

10. kaj pomeni socializacija

Je proces, s katerim ljudje naučijo vzorcev obnašanja, ravnanja in sprejemanja vrednot, ki veljajo v neki družbi za normalne.

Socializacija traja vse življenje, a v obdobjih življenja ni enako intenzivna.

Posameznik se do smrti uči vedenja ter sprejema, preoblikuje, spreminja vrednote in stališča.

11. navedi tri dejavnike socializacije in jih opiši

Primarna socializacija

Poteka v družini in v otroštvu, zanjo so pomembni intimni odnosi. Je odločilnega pomena za nadaljnjo življenje. Otroci posnemajo starše, starši so vzor, ravnaajo se kakor starši ukažejo. Traja do šole.

Sekundarna socializacija

Poteka v zgodnjem otroštvu po uspešni primarni socializaciji. Posameznik se vzorcev, vrednot, pravil še uči, vendar z vključevanjem v družbo uči tudi od drugih. Vstopa v vrtec, šolo.

Terciarna socializacija

Obsega socializacijo po obdobju pubertete in je pomembna zaradi pridobivanja norm, vrednot, meril potrebnih za vstop na trg dela, prevzemanja vlog moža, žene, očeta, mame.

12. kako je družina vpletena v proces socializacije

Je prva otrokova skupina od katere se otrok uči. Tukaj dobi različne izkušnje, ki so zelo pomembne za kasneje. Če je v družini nasilje, vidimo lahko agresivnost pri otroku. Starši pričakujejo od dečkov in deklic različno obnašanje. Dečki so grobi, agresivni, deklice so prijazne, mirne, igračke so različne, dečki avtomobilčke, orodja, deklice imajo punčke, fantki nosijo modro barvo, deklice roza. Tudi poklici, ki si jih izbirajo so različni.

13. razloži pojem resocializacija

Resocializacija ali vnovična socializacija pomeni, da se posameznik ob novih naučenih vsebinah nauči novih oblik vedenja, razmišljanja, vedenja.

14. kaka je razlika med formalno in neformalno kontrolo – povej primer

Neformalna kontrola

Je oblika kontrole, ki jo ljudje doživljajo v vsakodnevnem življenju, doma, na ulici. Če ne živiš v skladu z življenjem tvoje družbe lahko postaneš žrtev posmeha, osamljen.

Vpliv vrstnikov je izredno močan v obdobju pubertete, zato posameznik počne stvari, ki jih v drugih okoliščinah nebi. Drug pomemben vpliv na vedenje predstavlja družina.

Formalna kontrola

Je uraden, pravni način kontrole. Obstajajo zakoni, ki regulirajo tvoje ravnanje in predpisujejo tudi sankcije, če ne delaš v skladu z njimi. Obstajajo skupine, ki so zadolžene za izvajanje teh zakonov. Del formalne kontrole niso le sodišča, tudi šole, uradi, ki imajo svoje pravilnike, zakone.

15. kaj je odklonskost in kaj je kriminal

Odklonskost je ravnanje, ki odstopa od družbenih norm, pričakovanj družbe.

Kriminalno dejanje – so tista dejanja, ki kršijo zakon.

Odklonska dejanja – so tista, za katere drugi ljudje sodijo, da so nenormalna. (Na pogreb zeleno oblečen).

16. od česa je odvisno ali bo v neki družbi vedenje označeno za odklonsko ali ne

Kar velja za odklonsko se lahko spreminja:

- **čas** (vedenje v zgodovinskem obdobju je veljajo za odklonsko, danes ne. Danes se razlikujejo od tistega od 16. stoletja.)
 - **družba** (v raznih družbah obstajajo različna pričakovanja od njenih članov. Vedenje muslimanske ženske je drugačno od evropske moderne ženske)
 - **mesto** (oblačila, ki jih nosimo na plaži so drugačna od tistega na delovnem mestu)
 - **kdo stori dejanje** (določen tip vedenja je sprejemljiv za določeno starost)
17. letnik se lahko v diskoteki obnaša divje, 70. letnika bi označili za neumnega

17. kaj je marginalnost

To je skupina ljudi, ki živijo na robu družbe, nimajo ugleda, zaščite, niso enakopravno obravnavani. Te skupine ostali zaničujejo, bojijo. Izbrali so si sami.

Take skupine so: Romi, klošarji, invalidi, drugače prizadeti ljudi. Tujci.

18. razloži pojem družbena neenakost in družbena slojevitost

Družbena neenakost pomeni, da v družbi glede na različnost obstaja neenakomerna razporeditev določenih dobrin. Sodobne družbe imajo mnogo poklicev in dejavnosti, kar vodi v različne družbene statuse.

Družbena slojevitost je posebna oblika družbene neenakosti.

19. naštej oblike družbene slojevitosti kot jo pozna zgodovina

Kastni sistem

Je popolnoma zaprt sistem družbene slojevitosti, ki temelji na hindujski religiji. V Indiji se po tradiciji ljudje delijo v skupine glede na kaste in ne na razrede.

Sužnjelastništvo

Je drugi zaprt sistem. V tej obliki je mogoče biti lastnik človeka. Družba se deli na lastnike

sužnje in sužnje. Vmes je sloj obrtnikov, trgovcev.

Stanovi

Pojavila v feudalnem sistemu. Na vrhu družbe sta bila plemstvo in duhovščina, nato trgovci, obrtniki, kmeti. Najnižji sloj so bili tlačani.

Razredi

Pomemben je status, ki si ga pridobiš sam, kar imenujemo pridobljeni status. Je najbolj odprt sistem družbene slojevitosti.

20. opiši od česa je odvisna družbena slojevitost

- **ekonomskega položaja** (ekonomski položaj se definira glede na imetje in dohodek, ki ga posameznik premore. Imetnik pomeni, da ima nekdo v lasti določene dobrine. Dohodek pa se nanaša na tisto, kar pridobivajo.
- **družbenega ugleda** (za človekovo samopodobo zelo pomemben. Družben ugled je viden tudi navzven. Zaznamuje ga: prostor, okolica, kje živiš, kam hodiš na dopust, vikanje, znamke oblačil, GSM)
- **moč** (od moči je odvisno ali bo nekdo prevladal, moč omogoča ali ne, da nekdo oblikuje svet po svoji želji ali ne)

21. razloži sodobno družbeno slojevitost

To so družbe, ki se zelo hitro spreminjajo. Po 2. svetovni vojni se je razširilo izobraževanje, nastajajo novi poklici, nova znanja, nova delovna mesta. Družbo delimo v tri razrede:

- **višji razred** (ima najvišje dohodke, ta skupina je majhna)
- **srednji razred** (drugačen odnos, razmišljanje do dela. Od dela pričakujejo zadovoljstvo, napredovanje, zaslužek. Povečujejo se ekonomisti, pravniki, zdravniki)
- **nižji razred** (ročne delavce, nekvalificirane delavce)

22. razloži razliko med spolom in spolno vlogo

Ženske in dekleta predstavljajo polovico celotne svetovne populacije. 2/3 ljudi na svetu, ki ne znajo pisati in brati so ženske. Obstaja razlika med spolom in spolno vlogo.

Spol se nanaša na značilnosti med moškim in žensko.

Spolna vloga pa ne družbene vloge, ki jih imajo moški in ženske. Spolnih vlog se naučimo in niso rezultat naravnih bioloških razlik. Socializacija spolnih vlog poteka v družini, šoli, preko medijev.

23. opiši socializacijo spolnih vlog v družini, medijih, širša družbena kultura

Družina

Starši pričakujejo od deklet in dečkov drugačno obnašanje. Od dečkov, da so grobi, agresivni, od deklic, da so prijazne, mirne. Deklice imajo punčke, fantki imajo avtomobilčke. Oblačila so različna.

Učitelji usmerjajo deklice in dečke v različne šolske programe.

Mediji

Poudarjajo dva tipa žensk.

Prvi del prikazuje mlado, urejeno, lepo, postavno žensko. Drugi del prikazuje skrbno mati, gospodinjo. Ženskam se ponujajo kuharski recepti, vzorci za pletenje, nasveti. Moški je lahko heroj. Glavni. Pametni.

Širša družbena kultura

Izvaja pritisk na ljudi, ki želijo prekiniti s spolnimi vlogami.

23a) Kako vpliva zaposlenost žene na družbeno življenje

Mnogo žensk dela v negospodarstvu (šolstvo, zdravstvo, administracija). Največ jih dela v tekstilni, prehrambeni industriji. Ženske zaslužijo slabše kot moški le v izjemah, včasih je bilo tega več. Ženske imajo doma še družino, dom, kar predstavlja njeno drugo službo. Če žena dela ni odvisna materialno od moža, je enakopravna

24. naštej značilnosti posameznih ver

Vsem religijam je skupno.

- ljudje se družijo v verske skupnosti, ki po svoje izražajo odnos do boga
- imajo svoj nauk o bogu, svetu, človeku
- imajo sklop resnic – sveto knjigo
- imajo svoje obrede in praznovanja
- imajo versko simboliko

25. opredeli pojem religije

Ukvarja se s temeljnim vprašanjem človekovega bivanja. Religija skuša razložiti zlasti tista vprašanja, ki jih ne razumemo. Religijo proučujejo različne znanosti:

Psihologija, sociologija, zgodovina.

26. opiši načine organiziranosti verstev

- cerkev (rimsko katoliška cerkev)
- sekta (Jehove priče)
- kult (najnižja oblika)
- nova religiozna gibanja (stopnja pripadnosti)

27. naštej tipe religij

- animizem (verovanje v duhove)
- teizem (verovanje v boga)
- politeizem (verovanje v več bogov)
- magija in religija (skupne točke pri obredih)

28. opiši glavne značilnosti krščanstva, islama, budizma

Kršćanstvo

Bog je stvarnik neba in Zemlje. Posebljen je kot Oče, Sin in sveti Duh. Deset božjih zapovedi, ljubezen do Boga, posmrtno življenje razume kot vstajanje in kot nesmrtnost.

Islam

Alah je edini bog. Stvarnik neba in Zemlje. Vsakemu narodu je poslal preroka. Islam pomeni vdanost in bog.

Budizem

Veruje v višje sile. Življenje je le premagovanje trpljenja, treba ga je premagati. Večina budistov verjame v novo rojstvo.

29. kaj je sekta in kakšne so značilnosti njenega delovanja
Je odcep od večje religije. Je majhna, zaprta, verska, psihološka, politična skupina.
Napovedujejo konec sveta, prepričani v božje poslanstvo.

30. opredeli pojem verski dialog in verski pluralizem

Verski dialog – prizadevanje za strpnost med religijami

Verski pluralizem – soobstoj različnih religij na nekem področju, kar zahteva razumevanje

31. opredeli pojem politika in naštej njene bistvene prvine

Politika je dejavnost države in vsaka družbena dejavnost s katero se ureja temeljni položaj človeka in družbenih skupin v posamezni skupini. Politiko raziskuje družboslovna veja – politologija. Slovenija je suverenost razglasila 25. junija 1991.

Bistvene prvine politike so:

- subjekti, ideologija, aktivnost

32. opiši demokratično državo

Demokratična država temelji na:

- spoštovanju človekovih pravic

- načelu pravne in socialne države

- na parlamentarni obliki

- na delitvi na zakonodajo, izvršilno in sodno oblast

V demokraciji je pomembna volilna pravica. Demokratična je tista državna ureditev, v kateri vsa oblast izhaja iz ljudstva in se izvaja v njegovem interesu.

33. navedi nekaj strank, ki delujejo v Sloveniji

34. opredeli družbene odnose

So temeljna sestavina družbene strukture. Ljudje moramo vsak dan zadovoljiti številne potrebe. Družbeni odnosi so zelo pomembni saj predstavljajo začetek vseh odnosov v družbi.

35. navedite in pojasnite najpomembnejše združevalne in razdruževalne odnose

Družbeni odnosi so:

- združevalni (skupni interesi, potrebe. Vsak dan je potrebno veliko sodelovanja, prilagajanja. Pri sodelovanju je pomembna še enakopravnost med sodelujočimi).

- razdruževalni (odnosi tekmovanja, nasprotovanja, konfliktni odnosi. Posamezniki se zavzemajo za nek cilj, ki ni dosegljiv. V odnosu nasprotovanja skušajo nasprotnika onemogočiti. Konfliktni pa predstavljajo najbolj zaostreno obliko odnosov, ki privede včasih do vojne).

36. razloži proces sprejemanja družbenih vlog

Družbene vloge lahko opredelimo kot celoto pravil, norm določeni kulturi, ki so splošno priznane in sprejete. Nanašajo se na obnašanje osebe v družbi. Vsak ima v družbi določeno mesto oz. položaj.

37. pojasni razliko med družbeno vlogo in družbenim statusom

Družbene vloge lahko opredelimo kot celoto pravil, norm določeni kulturi, ki so splošno priznane in sprejete.

Z družbenim statusom označujemo različno razvrščene in vrednotene družbene položaje. Povezan je z ekonomskimi dobrinami, družbeno močjo, stopnjo ugleda, spoštovanjem.

38. kako lahko posameznik v življenju spreminja svoj družbeni status

Z ekonomskimi dobrinami, družbeno močjo, stopnjo ugleda, spoštovanjem.

39. zakaj se ljudje povezujejo v družbene skupine

Ljudje zadovoljujejo svoje potrebe v različnih družbenih skupinah. Družbeno skupino sestavljata najmanj dva ali več predstavnikov. Za nastanek in obstoj družbenih skupin je najpomembnejša notranja povezanost. Dejavniki notranje povezanosti so: Skupna dejavnost, občutek pripadnosti, skupna stališča, vrednote.

40. pojasni razliko med primarno in sekundarno skupino

41. opredeli pojem družbene organizacije

So formalne družbene skupine, v katere se ljudje povezujejo zaradi doseganja skupnih ciljev in zadovoljevanja skupnih potreb. Značilnosti so, da ima posameznik eno vlogo, organizacije so trajne, v njih obstaja hierhija odnosov, vlog, statusov.

42. opredeli pojem družina

Je najtesneje povezana človekova skupina. Družine je skupina ljudi, ki je v krvnem sorodstvu ali zakonskem sorodstvu. Za večino ljudi je to prva skupina kjer si otroci pridobivajo prve izkušnje. Otrok je čustveno povezan z starši.

43. opredeli tipe zakonskih zvez

- **monogamija** (zakonska zveza med enim moškim in žensko)
- **poligamija** (zveza med enim moškim in dvema ali več ženskami)
- **poliandrija** (zveza med žensko in dvema ali več moškimi)

44. zakaj družine upadajo

- naraščanje razvez
- skupno življenje izvenzakonske zveze
- zakon brez otrok

Porast družin z enim staršem

45. kaj so etične skupine in kateri so glavni dejavniki oblikovanja etičnih skupin

Etnične skupine štejemo med globalne družbene skupine, zaradi katerih posamezniki zadovoljujejo svoje potrebe. Dejavniki oblikovanja etničnih skupin so:

- skupna kultura
- skupna religija
- skupno ozemlje
- politična organiziranost

46. kaj pomeni beseda nacionalizem

Nacionalizem lahko pomeni osvoboditev izpod jarma, lahko pa pomeni agresivnost proti drugemu narodu.

47. razloži pojem antisemitizem, rasizem, ksenofobija

Antisemitizem je sovražno razpoloženje do Židov.

Ksenofobija je odpor do tujcev.

Rasizem pripisuje beli rasi lastnosti, ki prekašajo vse druge rase in naj bi zavladata nad svetom.

48. opiši družbene spremembe

Za družbene spremembe se je v sociologiji uveljavil izraz modernizacija.

Njihova temeljna značilnost je rast, ki nenehno preoblikuje vse obstoječe načine in oblike človekovega življenja. Kot nasprotje modernim družbam postavljamo tradicionalne družbe, ki se med seboj razlikujejo.

49. opiši modernizacijo

Modernizacija pomeni določeno vrsto družbenih sprememb in sicer prehod iz tradicionalne v moderno družbo.

50. naštej vsaj tri družbena gibanja in razloži njihovo bistvo

Delavsko gibanje

Borilo se je za boljše življenje delavcev in za politične pravice.

Mladinska gibanja

Kazala so razkol med tem kar starejši mislijo.

Rasna gibanja

Močna so bila v ZDA v 60., ko so črnci zahtevali enakopravnost z belci v javnem življenju.

Mirovna gibanja

Zahtevajo razorožitev z jedrskim orožjem pa vse do klasične oborožitve.

Feministična gibanja

Dokazujejo, da so ženske še vedno v podrejenem in neenakopravnem položaju z moškimi.

Duhovna gibanja

Prebuditi hočejo posameznika in ga navdušiti njegov individualni program rasti, v nasprotju s prevladujočo dosedanjo prakso. Razvijajo tehnike za samozdravljenje ljudi, narave, planeta. Najbolj znana duhovno gibanje je joga.

51. naštej in opiši nekaj toksikomanij

Droga je sredstvo, ki zaradi svoje kemične sestave in delovanja na organizem spreminja počutje, mišljenje, vedenje. Poznamo: Male toksikomanije, Velike toksikomanije

Uživanje drog pomeni nevarno jemanje nelegalnih snovi.

V nekaterih družbah se velika količina alkohola in močno kajenje na splošno prištevata med zlorabe mamil.

52. opredeli pojem ekologija

53. opiši pomen ekosistemov za človeštvo

Ena najhujših oblik poseganja v ekosisteme je krčenje gozdov. V mestih dihamo umazan zrak, skrbi nas pitna voda, v podtalnice se stekajo strupene snovi, ki smo jih ljudje odložili na neprimernem mestu, kjer jih spere dež.

Okolja pa ne ogroža le industrija. Hrana, pločevinke, vožnja z avtom, neomejene količine vode. Zelo potratni smo z energijo.